

УДК 94 (477) «1918/1919»: 929 (477) Липинський
DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2020.2\(30\).412](https://doi.org/10.33782/eminak2020.2(30).412)

ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО (1918-1919 рр.)

Ігор Дацків

Тернопільський національний економічний університет (Тернопіль, Україна)

e-mail: idatskiv@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8359-3937>

Охарактеризовано дипломатичну діяльність одного із провідних громадсько-політичних діячів Української держави В'ячеслава Казимировича Липинського. Проаналізовано державотворчу роботу в роки Української революції та визначено основні напрями політичної діяльності. Встановлено, що найбільш всебічно проявити дипломатичний хист, політичні переконання та почуття справжнього патріота своєї держави В. Липинський зміг на посаді посла в Австрії при Гетьманаті П. Скоропадського та уряді Директорії УНР. З'ясовано, що поразку національно-визвольних змагань сприйняв як втрату реальної можливості відродження української державності та самостійного розвитку українського народу.

Ключові слова: В'ячеслав Липинський, посол, дипломатична діяльність, Українська держава, Австро-Угорщина, Відень

У першій половині ХХ ст. в українському політичному житті з'явилася ціла плеяда яскравих діячів, що пробуджували суспільну думку, сприяли становленню громадських і політичних структур українства, його змаганням за національне визволення та здобуття власної державності. Серед них був В'ячеслав Казимирович Липинський (1882-1931) – відомий політичний діяч, дипломат, науковець, теоретик українського консерватизму.

Метою публікації є аналіз дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського в контексті українського політичного життя першої чверті ХХ ст.

Дипломатичну діяльність В. Липинського на посаді посла в Австро-Угорщині дуже стисло представлено в окремій публікації В. Пилипчука¹, окремі аспекти його зовнішньополітичної діяльності висвітлені у дослідженнях І. Дацківа², О. Приймак³ та ін.

Доречно наголосити, що В. Липинський не брав участі у Гетьманському перевороті 29 квітня 1918 р., унаслідок якого був установлений Гетьманат, однак зміну політичного режиму зустрів прихильно. На той час він вже був достатньо відомий своєю державницькою позицією, що імпонувала українському політичному істеблішменту, тому склад свого уряду представники Української Гетьманської дер-

¹ Пилипчук В. До питання дипломатичних відносин Австро-Угорщини і України у 1918 р. // Австрійсько-український огляд. Відень, 2001. № 12 (41). С. 37.

² Дацків І.Б. Українська дипломатія (1917-1923 рр.) у контексті світової історії Тернопіль: КРОК, 2013. 621 с.; Дацків І. В'ячеслав Липинський біля витоків української дипломатії // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. 2017. Вип. 20. С. 378-386.

³ Приймак О.О. Громадсько-політична й наукова діяльність Вячеслава Липинського (1882-1931 рр.): Дис... канд. іст. наук: 07.00.01; Харків: нац. ун-т. Харків, 2011. 250 с.

жави не уявляли без його участі. Саме це відзначав Д. Дорошенко, характеризуючи його як авторитетну особистість тогочасного політикуму: «Його авторитет стояв так високо у всіх українських національних партіях взагалі, що ім'я В. Липинського незмінно фігурувало в усіх комбінаціях зложення нового складу Кабінету міністрів»⁴.

Д. Дорошенко пропонував В. Липинському посаду товариша (заступника) міністра або міністра в уряді Ф. Лизогуба, проте він відхилив дану пропозицію, виславши мотиви громадського й особистого характеру. Однак погодився на його ж запрошення обійняти посаду посла Української держави в Австро-Угорщині⁵.

Відтак, 21 червня 1918 р. В. Липинського було призначено послом Української держави у Відні⁶. На той час це був один із головних напрямів української зовнішньої політики, зважаючи на те, що Австро-Угорщина мала у своєму складі українські землі. Це вимагало від Української Гетьманської держави сильної й активної дипломатії у цьому регіоні. Обізнаність вченого з польською проблемою, його авторитет у впливових галицьких колах і поміж українців гетьманської орієнтації говорили про те, що він був найбільш здатною кандидатурою на цю важливу дипломатичну посаду⁷. До того ж кандидатура В. Липинського, як повноважного посла Української Гетьманської держави, влаштувала й віденський уряд, який готовий був його визнати: «...не тільки як акредитованого при уряді, але й при віденським дворі»⁸.

Перш за все В. Липинський розважливо поставився до формування свого штату, куди увійшли освічені особи. Серед яких були І.С. Токаржевський-Карашевич – радник посольства, В.І. Полетика – старший секретар, М.А. Біленький – секретар, С.С. Ванькович – аташе, А. Марцинчик – аташе, А. Жук – відповідальний у справах українців-репатріантів, М. Троцький – співпрацівник, В. Щербаківський – аташе у справах освіти та М.П. Савур-Ципріянович – ст. урядовець, майбутній особистий секретар В. Липинського⁹.

Перебуваючи у Відні В. Липинський дізнався, що політичні партії, до яких належали він і Д. Дорошенко, опинилися в опозиції до влади, вважаючи, що її Кабінет міністрів «“неукраїнський” по своєму персональному складу, що він зложений з «ворогів української державності», веде політику шкідливу для інтересів української державності»¹⁰. Це викликало низку нападів на них як представників міністерства нової влади не тільки збоку політичних опонентів, а й преси. Основні звинувачення були направлені на представників посольств, які, окрім посольства Болгарії, були «не чисто українські» з огляду на національний склад¹¹.

Д. Дорошенко не міг із цим погодитись і про склад посольства В. Липинського зазначав: «Він також, як і барон Ф. Штейнгель, дивився широко на питання

⁴ Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле (1914-1920). Мюнхен: Укр вид-во, 1969. 543 с.

⁵ Там само. С. 271-272.

⁶ Дацків І.Б. Дипломатія українських державних утворень у захисті національних інтересів 1917-1923 рр. Тернопіль: Астон, 2009. С. 224.

⁷ В'ячеслав Липинський та його доба / Упорядники Т. Осташко, Ю. Терещенко. Київ: Темпора, 2010. Кн. 1. С. 449.

⁸ Донцов Д. Рік 1918. Київ / Упоряд.: К. Галушко. Київ: Темпора, 2002. С. 55.

⁹ ЦДАВО України. Ф. 3766. Міністерство закордонних справ Української держави, м. Київ, 1918 р. Оп. 1. Спр. 27. Арк. 35.

¹⁰ Дорошенко Д. Історія України, 1917-1923. Т. 2. Українська Гетьманська Держава 1918 року. С. 262.

¹¹ Там само.

національної й державної приналежності і тому, складаючи штат свого посольства, запросив до нього людей, які з боку ортодоксальних (але вузьких) українців стягали на себе докори протилежної до берлінської місії натури: коли там говорилося, що, мовляв, у місії засіли «росіяни», то тут казали про «поляків». Але Липинський запросив «поляків» (себто українців римо-католиків), які виявили себе такими вірними слугами Української Держави, що дай Боже кожному патентованому українцеві! Але й таких було всього двох: І.С. Токаржевський і Ванькович. Решта ж були наші українці-лівобережці: В. Полетика, А. Жук, М. Троцький та інші»¹².

Напади на представників українського уряду В. Липинський сприймав не стільки як власну образу, скільки як спробу підриву авторитету нової влади та розпал національної ворожнечі поміж населення. Крім того, такі закиди вбік польського походження посла не могли пройти повз нього. Не можна сказати, що вони зачепили його особисто, оскільки вже тоді він спирався на принцип територіалізму та вірив, що поляки можуть бути не гіршими патріотами і державотворчими елементами України, ніж самі українці.

Щоб довести це напередодні свого виїзду до Відня, учений зробив останню спробу приєднати польську шляхту до українських державотворчих процесів. 27 червня 1918 р. у Києві він зібрав представників польської шляхти з метою вироблення української державної ідеї. Між наявних були Д. Донцов, С. Шемет, М. Біленький і М. Міхновський. Проте робота даних зборів на тому засіданні й закінчилася, їх планам втілитися не судилося¹³.

В. Липинський і представники посольства 29 червня 1918 р. виїхали до Відня і вже наступного дня оселились у місцевому готелі «Брістоль»¹⁴. В. Липинський відразу взявся до справ, зустрівшись передусім із міністром закордонних справ австро-угорського уряду графом С. Буріаном. Йому посол передав вірчу грамоту. Після було проведено низку зустрічей з речниками Німеччини й Австро-Угорщини з проблем ратифікації Брестського мирного договору.

Одним із головних доручень В. Липинського на місці посла Української держави в Австро-Угорщині було проведення обміну ратифікаційними грамотами з усіма державами, що уклали Брестський мир. Всі країни, окрім Австро-Угорщини, без сумнівів провели цей обмін. 15 липня 1918 р. у Відні було проведено обмін ратифікаційними грамотами між Українською державою та Болгарією. З українського боку грамоту за підписом гетьмана П. Скоропадського передав В. Липинський, болгарську, за підписом царя Фердинанда, – легаційний радник болгарського посольства у Відні М. Джебаров. 24 липня, також у Відні, відбувся обмін грамотами між Україною й Німеччиною. З боку України був В. Липинський, а з боку Німеччини, грамоту за підписом імператора Вільгельма II передав німецький принц Штольберг-Вернігероде. 22 серпня відбувся обмін грамотами між Українською державою та Туреччиною. Української сторони грамоту вручив радник посольства І.С. Токаржевський-Карашевич, турецьку, за підписом султана Магомета V, – посол Туреччини в Австрії Гусейн-Гільмі-Паша.

Щодо обміну ратифікаційними грамотами з Австро-Угорщиною, то тут питання виявилось дещо складнішим. Під час укладання Берестейського миру між Австро-Угорщиною й УНР було підписано таємний договір, згідно з яким відбувався поділ

¹² Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле... С. 272.

¹³ Приймак О.О. Вказ. пр. С. 112.

¹⁴ ЦДАВО України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 106. Ч. 2. Арк. 23.

Галичини на польську й українську територію. Українська частина, з'єднавшись із Буковиною, повинна була утворити український коронний край. Поширення цієї інформації серед української дипломатії призвело до того, що уряд Австро-Угорщини потрапив під тиск польських політиків, які не могли змиритися з поверненням Україні її етнічних земель Холмщини та Підляшшя. Реагуючи на вимоги поляків, він звернувся до Німеччини із закликом змусити Україну відмовитись від цих територій та анулював таємну угоду. 4 липня 1918 р. граф Йоган Форґач, посол Австро-Угорщини в Українській державі, офіційно повідомив про це гетьмана П. Скоропадського¹⁵.

Отже, Україна опинилась у складній політичній ситуації, спричиненій одностороннім анулюванням таємного договору. Відтак, В. Липинський проявив себе як вправний політик і дипломат, що безкомпромісно боронив інтереси та престиж своєї держави. Він вважав за необхідне вдатися до низки заходів, котрі б запобігли анулюванню угоди та прискорили б ратифікацію Брестського миру з боку Австро-Угорщини. Для цього було запропоновано виконувати економічні умови Брестського миру відповідно до виконання таємної угоди. Причому визначальним у цій ситуації було питання Галичини, що мала стати міцним державним кордоном не тільки територіально, а й національно, оскільки саме вона повинна була стати ідеологічним форпостом для майбутньої боротьби з Росією¹⁶. З даного приводу В. Липинський у листі до міністра закордонних справ Д. Дорошенка зазначав: «Мій погляд на сю справу такий: багато краще для нас – коли уступки необхідні – поступитись де в чім в справі Холмщини, чим відступати від поділу Галичини. А се ось через що: наша західна границя, з огляду на всякі можливі ще перемиї на Сході, мусить бути забезпечена з боку національного та географічного. Спираючись на Карпати і маючи всі дані для розвитку нашої національної і державної ідеї в Галичині, ми всі свої сили зможемо обернути на боротьбу зі Сходом. Коли-ж за Збручем ми будемо мати огнище такої українсько-польської боротьби (після приєднання усієї Галичини до Польщі), якої ще досі не бувало, то при нашій національній хисткості і істеричності – се пряма дорога до «царя восточного православного». Отже, повторю, від поділу Галичини і створення в Австрії коронного українського Краю не можна відступати ні за що, а що до Холмщини можна обіцяти, що ми не будемо робити особливої пресії в комісії, котра має вирішити сю справу зараз по ратифікації Берестейського договору»¹⁷.

Довідавшись про заяву Йогана Форґача в Києві щодо анулювання договору, В. Липинський склав ноту протесту австро-угорському уряду, в якій відзначав чіткий намір Української Держави ратифікувати Брестський мир і встановити українську владу на території Холмщини, що зайнята Австро-Угорщиною¹⁸.

Представник Австро-Угорщини граф С. Буріан відмовився її прийняти, мотивуючи тим, що все вже зроблено у Києві. Така позиція не влаштувала представників українського посольства у Відні. Вирішення цієї справи, якщо Австро-Угорщина все-таки відмовиться прийняти протест, український посол бачив у розміщенні в пресі

¹⁵ Дорошенко Д. Історія України, 1917-1923. Т. 2. С. 95.

¹⁶ Дацків І. Економічні аспекти Брестського договору 1918 року // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець». 2008. № 6. С. 43-45.

¹⁷ Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії: Архів. Листування. Київ-Філадельфія: Смолоскип, 2003. Т. 1. С. 584-585.

¹⁸ Дацків І.Б. Брест 1918: європейський прорив України. Тернопіль: Астон, 2008. С. 187.

Комунікату. Проте, незважаючи на це, протест не прийняли.

Варто наголосити, що В. Липинський мав непохитну позицію у вирішенні територіальних питань Української держави, одним з яких була Холмська проблема. Розмірковуючи над переговорами із польськими політиками з приводу Холмського питання, у листі до Д. Дорошенка він писав: «...мій план такий: 1) тайне анульоване і наш тайний протест проти цього анульованя; 2) ратифікація Берестейського миру без тайного договору; 3) Комісія в Холмській справі і знов переговори про тайний договір, який не існуючим вважати не можна буде, бо єсть наш протест»¹⁹.

Незважаючи на те, що за умовами Брестського миру територія Холмщини з частиною Підляшшя відходили до України, австро-угорський уряд, військові частини якого перебували на цих землях, сприяв колонізації цих територій. Саме на Холмщині було проголошено статус-кво на користь Польщі: дозвіл на вибори до Польської Регентської Ради з обранням винятково поляків, заборона повертатися на цю територію воєнним біженцям з подальшим її заселенням поляками²⁰.

Таке явне недотримання умов Брестського договору спонукало В. Липинського до рішучих дій. Він вважав, що треба не тільки скласти ноту протесту та відмовитися ратифікувати мирний договір із Австро-Угорщиною, а й відкликати посольства у разі прилучення Холмщини до Польщі. Такі свої думки В. Липинський виражав Д. Дорошенку: «Наша мовчазна згода тепер на відданя Холмщини – се база, на якій остаточно в нашу некористь вирішиться ся справа на майбутнім міжнароднім конгресі. Отже наша поведінка в сій справі мусить бути, в разі ультимативних кроків Австрії, дуже виразна, тверда і рішуча. Протест наш я уявляю собі або: а) в відмові з нашого боку ратифікувати мир з Австрією, з огляду на одностороннє порушення цього миру з боку Австрії, або-ж, б) коли Холмщина буде прилучена до Польщі насильно, без ратифікації миру Австрією, то, думаю, треба-б відкликати з Відня наше посольство, оставивши одного урядовця, акредитованого при Міністерстві, для полагоджування поточних справ»²¹. Як наслідок, останній крок мав більші негативні наслідки для австро-угорського уряду, ніж для українського, оскільки він був зацікавлений в економічних зв'язках із Україною.

Зауважмо, що крім вирішення політичних питань В. Липинський займався проблемами формування українських консульств на місцях. За його пропозицією мали відкрити генеральне у Відні на чолі з М. Марцінчик-Ільницьким і Будапешті – М. Залізником, консульство у Львові – з В. Кушніром, Трієсті – М. Троцьким, Празі – В. Сирином і віце-консульство у Чернівцях – з М. Голубінкою. Всі кандидатури на ці посади український посол підбирав і рекомендував Д. Дорошенку особисто, враховуючи відповідність особи особливостям регіону²².

В. Липинський, передбачаючи розпад Австро-Угорщини, піклувався про долю українського посольства у Відні, так як посольство було акредитоване ще при старому австрійському керівництві і могло бути ліквідоване, а замість нього могли бути створені посольства при національних державах колишньої Австрії. Питання створення посольств на територіях держав (Австрія, Угорщина й Чехія), що утворились після розпаду Австро-Угорщини, а також пов'язана з цим міжнародна політика в Європі, були темою зустрічі В. Липинського та Д. Дорошенка 25 жовтня 1918 р. у

¹⁹ Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії... С. 588.

²⁰ Дацків І.Б. Брест 1918: європейський прорив України. С. 185.

²¹ Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії... С. 594-595.

²² Приймак О.О. Вказ. пр. С. 117.

Відні. У результаті В. Липинського було затверджено на посаді голови дипломатичного відомства в Австрії. Організацію дипломатичної місії у Будапешті доручили радникові українського посольства у Відні І. Токаржевському-Карашевичу. До Праги поїхав В. Полетика. Разом із тим, Д. Дорошенко довірив В. Липинському надавати матеріальну допомогу речникам дипломатичного відомства щойно створеного галицького українського уряду²³.

Доречно відзначити, що непроста міжнародна ситуація змушувала В. Липинського розмірковувати не тільки над долею українських представництв, а й Української держави в цілому. Її порятунок від зазіхань Антанти, як на частину Росії, він бачив у створенні національного уряду на чолі з гетьманом, відкритті українського представництва у Польщі та визнанні нею самостійності України. Про необхідність таких заходів посол Української держави в Австро-Угорщині наголошував у листі до Є. Чикаленка²⁴.

В. Липинський одночасно з дипломатичною діяльністю розгорнув активну інформативну діяльність із метою пропагування ідей української державності. Висвітлення в українській пресі діяльності В. Липинського свідчить про інтерес до закордонної політики Української держави. Зміг налагодити В. Липинський і стосунки з місцевими українськими політичними силами. Посол зустрівся з головою української партії в австрійському парламенті Є. Петрушевичем (голова Українського парламентського представництва в австрійському парламенті), депутатами фракції М. Васильковим (член Загальної Української Ради, сприяв виробленню умов Брестського миру 1918 р.) та професором С. Смаль-Стоцьким (депутат Австрійської державної ради)²⁵.

Перебуваючи на посаді посла, В. Липинський опікувався збереженням маєтків Поділля та Волині, власники яких виїхали за кордон. Їхні цінні бібліотеки, колекції, родинні архіви представляли собою культурну й історичну цінність. Але спроби вжити заходів щодо врятування культурних цінностей не завжди мали успіх через брак коштів і транспорту²⁶.

Зазначмо, що В. Липинський, як посол Української держави, не залишився байдужим до проблем українських громадян, що перебували на території Австро-Угорщини. Він сприяв в оформленні необхідних документів для повернення додому, допомагав також і тим, що з різних причин намагалися виїхати з України. Серед таких громадян опинився і М. Грушевський зі своєю родиною. Їм було видано своєрідне посвідчення, в якому містилося прохання до урядів інших держав не перешкоджати переміщенню²⁷.

Відтак, значну увагу В. Липинський приділяв проблемі українських військовополонених. Умови їх утримання були досить важкими, що призводило до звичних втеч із табору. Втікачі гортувалися та знаходили різні способи здобуття продуктів харчування. Про таке важке становище, а також про нестачу продуктів

²³ Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле... С. 365.

²⁴ Старовойтенко І. Є. Чикаленко: людина на тлі епохи. Київ: Темпора, 2009. С. 131.

²⁵ Приймак О.О. Вказ. пр. С. 119.

²⁶ Федорук Я. Монархізм Богдана Хмельницького в оцінці В'ячеслава Липинського: критична інтерпретація // В'ячеслав Липинський: історико-політологічна спадщина і сучасна Україна: Матеріали міжнародної наукової конференції 2-6 червня 1992 р. у Києві, Луцьку, Кременці / За ред. Я. Пеленського. Київ, 1994. С. 204-205.

²⁷ Патер І., Франчук Є. В'ячеслав Липинський – політик, дипломат // В'ячеслав Липинський в історії України (до 120-річчя з дня народження). Київ, 2002. С. 137.

харчування у таборі, було повідомлено Українське посольство, реакцією посольства була нота протесту належним відомствам Австро-Угорщини. З метою вирішення даного питання при військовому міністерстві Української держави створено спеціальну Комісію. Внаслідок її роботи покращилося становище полонених українців в Австро-Угорщині²⁸.

Робота на посаді посла була досить напруженою та складною. Вона вимагала від В. Липинського багато часу й уваги. Зустрівшись з ним у цей час, Р. Метик пізніше згадував: «Посол працював тоді від години 7-ої рано до 1-шої в ночі... Від початку своєї номінації В. Липинський працював над осягненням цього, що наказувало йому його становище.... До Києва виїжджав у важливих справах і в Києві мав більше турбот, як в Відні. В Києві їздив він чимало разів по місті лихими доріжками, а не автами, як би випадало дипломатові, котрому кожна хвилина дорога. Він не скаржився на це...»²⁹. Дана характеристика В. Липинського вказувала про відповідальність, з якою він віднісся до виконання своїх обов'язків на займаній ним посаді.

Обов'язки дипломата В. Липинський продовжував виконувати і після повалення Гетьманату П. Скоропадського та навіть після наказу Міністерства закордонних справ уряду Української Народної Республіки від 6 січня 1919 р. про скасування всіх дипломатичних призначень попередньої влади. Представники нового уряду, особливо В. Винниченко, виступили проти його кандидатури на посаді посла у Відні³⁰. Офіційною причиною звільнення став наклеп, що він орієнтується на пропольську політику та надає інформацію про українські справи Антанті.

16 січня 1919 р. його ознайомили з наказом про звільнення. Однак В. Липинський не міг з цим погодитися. Він звернувся до уряду УНР з проханням розібратися у цій справі, щоб з'ясувати «хто він більше плутанини в польсько-українські відносини і хто він дійсно небезпечно та шкідливу політику для Української Держави супроти поляків, чи центральний уряд Української Народної Республіки, чи доручене мені посольство України у Відні»³¹.

Водночас, проти ухвали звільнити В. Липинського виступили співробітники дипломатичного відомства на чолі з М. Васильком, які вважали, що його відсутність суттєво вплине на представництво УНР в Австрії. Загалом, така рішуча позиція як самого В. Липинського, так і представників посольства, змусила уряд переглянути рішення про його звільнення з посади посла, затвердити позиції українського посольства у Відні та повернення В. Липинського на його посаду.

Незважаючи на своє незадоволення діяльністю нового уряду, він погодився залишитися на посаді посла і при новій владі, оскільки вірив, що вона, врахувавши політичні помилки Української Центральної Ради та Гетьманату П. Скоропадського, зможе побудувати міцну національну українську державу.

Дізнавшись про Акт Злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки 22 січня 1919 р., він розглядав можливість певної реорганізації закордонних дипломатичних відомств. З цією метою до міністра С. Петлюри та керівника зовнішньої політики Західноукраїнської Народної Республіки В. Панейка було направлено листи, що в них пропонувалося спільно з

²⁸ Там само.

²⁹ Метик Р. Моє знайомство і переписка з В.К. Липинським // Дзвони. Львів, 1933. Ч. 6-7. С. 296-307.

³⁰ Чикаленко Є. Щоденник 1919-1920. Київ-Нью-Йорк, 2005. С. 47.

³¹ ЦДАВО України. Ф. 3696. Міністерство Іноземних справ УНР. Оп. 1. Спр. 19. Арк. 10.

Міністерством закордонних справ у Києві повідомити всі країни про об'єднання території України. У листі наголошувалось про необхідності подумати про кваліфікований склад української делегації у перемовинах Паризької мирної конференції. Українську делегацію мав очолити М. Грушевський. До її складу «повинен би увійти В. Липинський, якого відтак треба лишити в Парижі». Окрім цього пропонували вирішити конфлікт із Польщею з питань визволення з-під її влади Галичини та Холмщини³².

У першій половині березня В. Липинський виїхав до нового уряду зі звітом про діяльність відомства. Вертаючись назад до Відня, він зупинився у Станіславі. Враження від політичного курсу нової влади були досить сумними й він не приховував їх при зустрічі з А. Андрієвським, зазначаючи: «Ніякого порядку, повне безголов'я, немає людей, нема кому з розумом твердою рукою вивести нашу державу на пряму певну путь»³³. Отже, такий політичний хаос настільки вразив В. Липинського, що він більше не бачив сенсу залишатися на своїй посаді. Але відразу ж на свою демісію не зважився, сподіваючись на покращення ситуації. Тут, у Станіславі, відбулася його зустріч з полковником П. Болбочаном, що справив враження патріота України, готового боротися за її державність. Згодом В. Липинський дасть полковнику високу оцінку, назвавши його «одним із найвидатніших представників... Українців»³⁴.

Слід наголосити, що В. Липинський далі продовжив старанно виконувати свої обов'язки та брав участь у нараді голів закордонних установ Директорії УНР на чолі з міністром В. Темницьким, яка відбулася 18-19 червня 1919 р. у Відні. На ній також були присутні послы М. Василько, М. Порш, Д. Левицький, В. Сингалевич і радники: С. Томашівський, Здирковський та А. Жук³⁵. З'їзд було присвячено виробленню головних напрямів української зовнішньої політики з урахуванням тогочасного міжнародного становища. Зокрема, обговорювали пошуки шляхів позбавлення будь-якої залежності від Польщі, вирішення питання Східної Галичини, що й досі знаходилася під польською владою. З цього приводу учасники наради пропонували «за всяку ціну добиватись повного державного відокремлення ...від Польщі у формі суверенності або, коли це буде неможливо, хоч би у формі тимчасового нейтралітету»³⁶. В. Липинський, що брав активну участь у нараді, пропонував її учасникам під час вирішення цього питання виходити не з національного, а з територіально-державного підґрунтя. Така його позиція стала вирішальною під час обговорення питань наради. Її підсумком стала резолюція, в якій зазначалась другорядність соціально-політичних аспектів у зовнішньополітичному курсі України. Таке рішення означало, що «Україна не може прийняти за будь-яку ціну такого московського уряду, який би виступив би в ролі уряду всієї Росії без огляду на її політичний та соціальний характер». Натомість визнавалася можливість встановлення дипломатичних зв'язків з урядами, «обмеженими самою Москвою»³⁷.

Виступ В. Липинського на цьому з'їзді на посаді посла був останнім. Непослідовність внутрішньої та зовнішньої політики Директорії УНР, а також репресії

³² Приймак О.О. Громадсько-політична й наукова діяльність Вячеслава Липинського. С. 122.

³³ Андрієвський В. З минулого. Берлін, 1923. Т. 2. Від гетьманату до Директорії. Ч. 2. Директорія. С. 225.

³⁴ Сідак В., Осташко Т. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника: Наукове видання. Київ: Темпора, 2009. С. 285.

³⁵ Жук Ю. Спогади про батька // Вісті СУФА. 1994. № 27. С. 102.

³⁶ Вячеслав Липинський та його доба... С. 456.

³⁷ Там само.

проти політичних діячів та інтелігенції, що не підтримували її курсу, все частіше підводять його до рішення відмовитись від перебування серед її урядовців. Остаточно лояльність В. Липинського до влади, було підірвано розстрілом полковника П. Болбочана. З цього приводу В. Липинський гостро критикував дії уряду Директорії УНР, що стосувалися репресивної політики Директорії, спрямованої проти національно свідомих представників українського суспільства. Літом 1919 р. В. Липинський подав у відставку й оселився в Австрії як політичний емігрант.

Таким чином, можна констатувати, що революційні події надали справжню можливість В. Липинському реалізувати свої політичні переконання, проявити себе в якості вмілого дипломатичного діяча. Він сам залучився до будівництва нової української держави, приєднавшись до УДХП і розробивши її програму, що враховувала всі історичні особливості українського народу. Саме вона стала першою спробою викладу політичного мислення вченого, його бачення важливих політичних, економічних і соціальних перетворень у державі. Найбільш повно проявити дипломатичний хист, політичні переконання та почуття справжнього патріота своєї держави В. Липинський зміг на посаді посла в Австро-Угорщині при Гетьманаті П. Скоропадського й уряді Директорії УНР. В. Липинський з усією відповідальністю поставився до своїх дипломатичних обов'язків. Це проявилось від самого початку, коли він взяв участь у формуванні свого посольства, особисто підбираючи кандидатури для його складу.

В. Липинський відстоював не тільки політичні, територіальні й економічні інтереси Української держави, але приділяв значну увагу питанням громадян України, котрі опинилися в Австро-Угорщині, збереженню культурних цінностей, які лишилися на території України. Ставши очільником українського посольства в Австро-Угорщині, він зумів досягнути відчутних результатів і справив позитивне враження про діяльність своєї країни. Однак, не змирившись із політичним курсом Директорії УНР, особливо її репресивною політикою, він залишив свою посаду. Поразку національно-визвольних змагань сприйняв як втрату реальної можливості відродження української державності та самостійного розвитку українського народу.

REFERENCES

- Andriievskyy, V.** (1923). *Z mynuloho. T. 2: Vid Hetmanat do Dyrektorii. Ch. 2: Dyrektoriia*. [From the past. Vol. 2: From Hetmanat to Dyrektoriia. Part 2: Dyrektoriia]. Berlin [in Ukrainian].
- Chykalenko, Ye.** (2005). *Shchodennyk 1919-1920*. [Diary of 1919-1920]. Kyiv – Niu-York [in Ukrainian].
- Datskiv, I.B.** (2013). *Ukrainska dyplomatiia (1917-1923 rr.) u konteksti svitovoi istorii* [Ukrainian Diplomacy (1917-1923) in the Context of World History]. Ternopil: KROK [in Ukrainian].
- Datskiv, I.** (2017). Viacheslav Lypynskiy bilia vytokiv ukrainskoi dyplomatii [Viacheslav Lypynskiy at the beginning of Ukrainian Diplomacy]. *Ukraina-Yevropa-Svit. Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats. Seriia: Istorii, mizhnarodni vidnosyny*, 20, 378-386 [in Ukrainian].
- Datskiv, I.B.** (2009). *Dyplomatiia ukrainskykh derzhavnykh utvoren u zahysti natsionalnykh interesiv 1917-1923 rr.* [Diplomacy of Ukrainian State Institutions in Defense of National Interests of 1917-1923]. Ternopil: Aston [in Ukrainian].
- Datskiv, I.** (2008). Ekonomichni aspekty Brestskoho dohovoru 1918 roku [Economic Aspects of the Brest Treaty of 1918]. *Vseukrainskyi naukovyi zhurnal «Mandrivets»*, 6, 41-47 [in Ukrainian].
- Datskiv, I.B.** (2008). *Brest 1918: yevropeyskyi proryv Ukrainy* [Brest 1918: Ukraine's European Breakthrough] Ternopil: Aston [in Ukrainian].
- Dontsov, D.** (2002). *Rik 1918, Kyiv* [Year 1918, Kyiv]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Doroshenko, D.** (1969). *Moi spomyny pro nedavnie-mynule (1914-1920)* [My memories of the recent past (1914-1920)]. Miunkhen: Ukr. vydavnytstvo [in Ukrainian].
- Doroshenko, D.** (2001). *Istoriia Ukrainy, 1917-1923* [History of Ukraine, 1917-1923]. Vol. 2: *Ukrainska Hetmanska Derzhava 1918 roku*. Kyiv [in Ukrainian].

- Lypynskiy, V.** (2003). Povne zibrannia tvoriv, arkhiv, studii: Arkhiv. Lystuvannia [Complete Works, Archive, Studios: Archive. Correspondence] Kyiv – Filadelfiia: Smoloskyp [in Ukrainian].
- Metyk, R.** (1993). Moie znaiomstvo i perepyska z V.K. Lypynskym [My acquaintance and correspondence with V.K. Lypynskiy]. *Dzvony (Lviv)*, 6-7, 296-307 [in Ukrainian].
- Ostashko, T. & Tereshchenko, Yu.** (2010) *Viacheslav Lypynskiy ta yoho doba* [Viacheslav Lypynskiy and his period]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Pater, I. & Franchuk, E.** (2002). Viacheslav Lypynskiy – polityk, dyplomats [Vyacheslav Lypynskiy – politician, diplomat]. In *Viacheslav Lypynskiy v istorii Ukrainy (do 120-richchia z dnia narodzhennia)*. Kyiv, 125-140 [in Ukrainian].
- Pylypchuk, V.** (2001). Do pytannia dyplomatychnykh vidnosyn Avstro-Uhorshchyny i Ukrainy u 1918 r. [On the Issue of Diplomatic Relations between Austria-Hungary and Ukraine in 1918]. In *Avstriisko-ukrainskyi ohliad, 12 (41)*, Viden, P. 37 [in Ukrainian].
- Pryimak, O.O.** (2011). *Hromadsko-politychna i naukova diialnist Viacheslava Lypynskoho (1882-1931 rr.)* [Socio-Political and Scientific Activities of Viacheslav Lypynskiy (1882-1931)]: (Candidate's thesis). Kharkiv [in Ukrainian].
- Sidak, V. & Ostashko, T.** (2009). *Polkovnyk Petro Bolbachan: trahediia ukrainskoho derzhavnyka* [Colonel Petro Bolbachan: The tragedy of the Ukrainian statesman]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Starovoitenko, I.** (2009). *Ye. Chykalenko: liudyna na tli epokhy* [Ye. Chykalenko: a person against the background of the era]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Zhuk, Yu.** (1994). Spohady pro batka [Memories of his father]. *Visti SUFA*, 27, 101-104 [in Ukrainian].

Ihor Datskiv

(Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine)

e-mail: idatskiv@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8359-3937>

Diplomatic Activity of Viacheslav Lypynskiy (1918-1919)

The formation of scientific, social and political views of Viacheslav Lypynskiy is shown in the paper. His uniqueness lies in the fact that a Pole by origin, from an early age he became a patriot of Ukraine. He put forward ideas not only for the development of Ukrainian culture in active cooperation with the Polish gentry but also for the independence of Ukrainian state, which were later transformed into the main works of his life on the basis of both scientific and political experience.

It has been found out that along with the evolution of his political stances, the reorientation of his scientific interests took place. If before the national liberation struggles of 1917-1921 the main theme was the participation of the gentry in Ukrainian past, then after the revolution his main attention was paid to state-building processes aimed at building a new powerful Ukrainian state taking into account previous mistakes and the peculiarities of Ukraine's historical past. V. Lypynskiy tried to put his political instructions into practice. To implement this idea, he started to be engaged in active social and political activities. As early as he was a student he was a member of youth organizations.

The scholar's state standpoint was widely recognized during the Ukrainian Hetmanate of P. Skoropadskiy, and it was evidenced by the proposal to head a diplomatic mission in Austria-Hungary. Holding that position, V. Lypynskiy proved himself as a skilled diplomat and forward-looking politician, step by step defending the territorial, political, economic and cultural interests of his state. Later, finding himself in emigration, Vyacheslav Lypynskiy continued to take an active public position.

Keywords: Viacheslav Lypynskiy, ambassador, diplomatic activity, Ukrainian State, Austria-Hungary, Vienna